

Consiliul
Uniunii Europene

Bruxelles, 5 aprilie 2024
(OR. en)

8591/24

ENER 168
ENV 393
COMPET 400
TRANS 191
CONSOM 145
IND 202
ECOFIN 411

NOTĂ DE ÎNSOȚIRE

Sursă:	Secretara Generală a Comisiei Europene, sub semnătura dnei Martine DEPREZ, Directoare
Data primirii:	22 martie 2024
Destinatar:	Dna Thérèse BLANCHET, Secretară Generală a Consiliului Uniunii Europene
Nr. doc. Csie:	COM(2024) 136 final
Subiect:	RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR Raport privind prețurile și costurile energiei în Europa

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor documentul COM(2024) 136 final.

Anexă: COM(2024) 136 final

Bruxelles, 22.3.2024
COM(2024) 136 final

**RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Raport privind prețurile și costurile energiei în Europa

1. INTRODUCERE

Piața europeană și piața mondială a energiei trec printr-o criză severă, care a început în 2020. Aceasta a fost determinată de mai mulți factori, începând cu recesiunea provocată de pandemia de COVID-19, urmată în 2021 de o puternică redresare economică post-pandemică la nivel mondial și continuând cu condițiile meteorologice nefavorabile pentru instalațiile producătoare de energie din surse regenerabile și cu perioadele de indisponibilitate a centralelor nucleare din Franța. În urma invadării la scară largă a Ucrainei de către Rusia în februarie 2022, criza a căpătat o nouă dimensiune, comparabilă cu criza petrolului din anii 1970, caracterizată de o perturbare fără precedent a furnizării de gaze naturale în Europa, care a condus la prețuri record la gaze și energie electrică.

Uniunea Europeană a reacționat la această criză dând dovadă de unitate, hotărâre și solidaritate. Creșterea importurilor de gaz natural lichefiat (GNL) a diminuat avantajul Rusiei asupra aprovizionării cu gaze a Europei. Măsurile de urgență comune adoptate rapid de către UE au abordat necesitatea de a economisi gazele, de a umple instalațiile de înmagazinare a gazelor, de a achiziționa gaze în comun, de a consolida normele de solidaritate pentru situațiile de urgență legate de gaze, de a reduce prețul energiei electrice și al gazelor și de a atenua impactul prețurilor mari asupra consumatorilor. Prețurile gazelor au rămas foarte mari până la sfârșitul anului 2022, după care au scăzut treptat la niveluri mai ușor de gestionat datorită măsurilor de reglementare, scăderii cererii și îmbunătățirii altor elemente fundamentale ale pieței.

În pofida acestui lucru, motivele pentru care este necesară o tranziție către un sistem energetic european decarbonizat, mai puțin dependent de importurile de energie, sunt mai puternice și mai clare ca niciodată. Realizarea cu succes a tranziției energetice, creșterea producției de energie din surse regenerabile și a eficienței energetice nu numai că ar reduce emisiile de dioxid de carbon, ci de asemenea ar proteja consumatorii casnici și întreprinderile europene împotriva volatilității prețurilor, ar reduce dependența noastră de combustibilii fosili importați la prețuri mari și ar consolida autonomia strategică a Europei. Energia ar trebui să rămână accesibilă pentru consumatorii casnici și pentru întreprinderi, iar condițiile de reglementare ar trebui să faciliteze investirea în tehnologiile necesare pentru continuarea decarbonizării.

Scopul prezentului raport este să ofere informații cuprinzătoare pentru a înțelege evoluția prețurilor și a costurilor energiei în UE în perioada 2010-2022 și, în cazurile în care sunt disponibile date, până la jumătatea anului 2023¹. Raportul analizează **tendențele prețurilor la energia** electrică, gaze naturale și produse petroliere, analizând în detaliu **pieța și factorii de reglementare** ai acestora și realizând comparații internaționale. De asemenea, evaluează importanța și impactul costurilor energiei asupra întreprinderilor și consumatorilor casnici din Europa. În cadrul raportului se analizează evoluția **costurilor aferente importului de energie în UE**, ponderea costurilor cu energia în anumite sectoare industriale și impactul **cheltuielilor cu energia asupra bugetelor consumatorilor casnici**. Se analizează, de asemenea, importanța **impozitelor pe energie** ca sursă de venituri pentru bugetul de stat.

¹ În funcție de disponibilitate, unele criterii de referință au fost actualizate la valoarea din septembrie 2023 pentru a reflecta cele mai recente date disponibile.

La fel ca în edițiile anterioare², raportul se bazează pe date și analize dintr-un studiu aprofundat³ și pe activitățile proprii ale Comisiei Europene. O poziție privilegiată în raport o au sursele statistice publice, completate de o serie de demersuri specifice de colectare de date. În urma Brexitului, raportul se axează pe UE-27.

2. TENDINȚE ALE PREȚURILOR ENERGIEI

2.1. Prețurile energiei electrice

În Europa, în perioada 2015-2019, **prețurile angro la energia electrică** au fluctuat între 40 și 60 EUR/MWh. **Prețurile spot** au fost relativ stabile până la sfârșitul anului 2018, apoi au scăzut în 2019 din cauza cererii reduse, a costurilor mai mici cu combustibilul și a creșterii producției de energie din surse regenerabile. În 2020, pandemia de COVID-19 a cauzat o nouă scădere semnificativă a cererii de energie electrică, iar aceasta, împreună cu creșterea producției de energie din surse regenerabile, a determinat scăderea prețurilor angro până la niveluri excepțional de mici (17 EUR/MWh în mai 2020), existând chiar perioade tot mai frecvente de prețuri negative pe parcursul zilei.

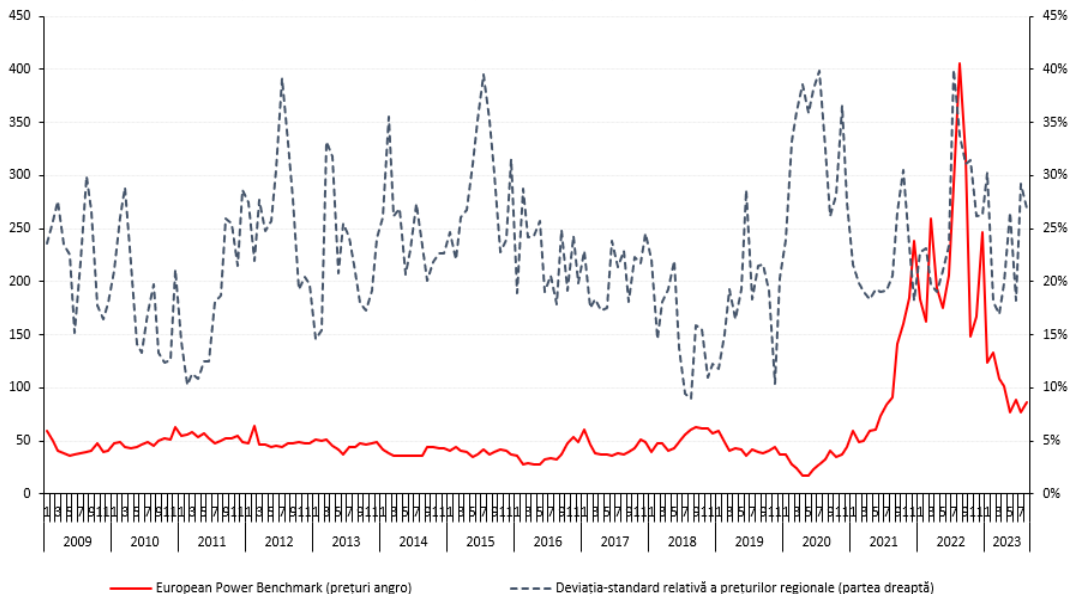
Redresarea economică post-pandemică, începută în 2021, ingerința Rusiei în aprovizionarea cu gaze a UE și, în cele din urmă, invadarea Ucrainei de către Rusia au condus la o perturbare pe scară largă a pieței europene și mondiale a energiei. Impactul lor s-a resimțit și asupra prețurilor angro ale energiei electrice din UE, deoarece prețurile mai mari ale gazelor (a se vedea capitolul 2.2 privind gazele) au făcut ca prețurile energiei electrice să crească până la 150-270 EUR/MWh (Figura 1). În Europa, centralele electrice alimentate cu gaz reprezintă adesea tehnologia marginală pe baza căreia se stabilesc prețurile angro ale energiei electrice. Opțiunile limitate de înlocuire a producției de energie electrică prin arderea gazelor cu surse de energie mai ieftine, împreună cu nivelurile scăzute de energie hidroelectrică și de energie produsă din surse regenerabile, cuplate cu perioadele de indisponibilitate a centralelor nucleare, au determinat creșterea prețurilor energiei electrice până la niveluri record în 2022 (în august 2022, prețul ajunsese la 400 EUR/MWh).

În schimb, începând cu sfârșitul anului 2022 tendința generală de scădere a prețurilor la gaze, reducere a cererii, creștere a producției de energie nucleară și din surse regenerabile și refacere a stocurilor de hidroenergie au făcut ca prețurile să revină la valori relativ mai mici (în intervalul 70-120 în prima jumătate a anului 2023).

² COM(2016)769 final, COM(2019)1 final și COM(2020)951 final.

³ Studiul va fi publicat prin intermediul Oficiului pentru Publicații.

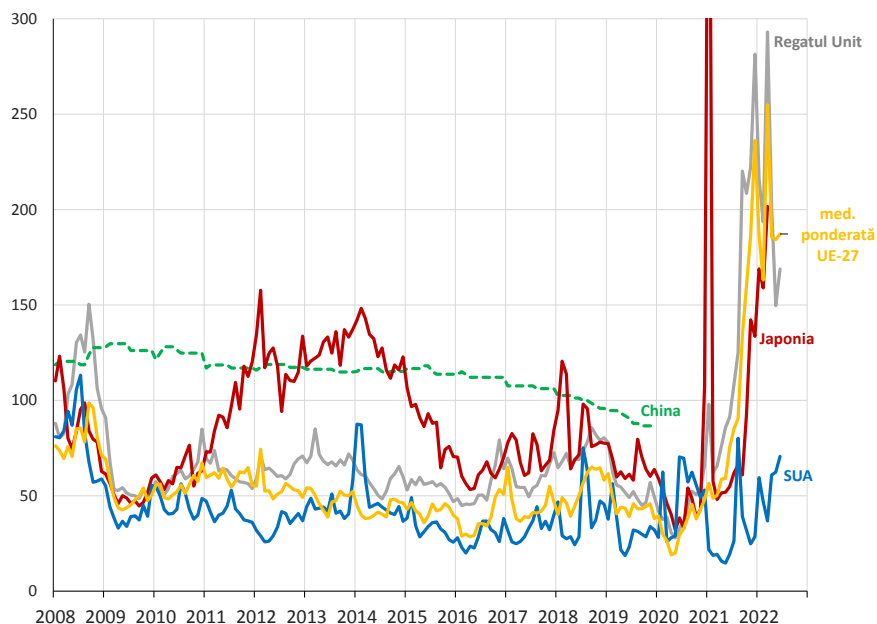
Figura 1: Evoluția prețurilor de bază angro medii lunare ale energiei electrice pentru ziua următoare în Europa (EUR/MWh, scara din stânga) și variația dintre prețul minim și cel maxim pe principalele piețe ale UE (% , scara din dreapta)

Sursa: Trinomics et al. (2023), pe baza datelor furnizate de S&P Platts, ENTSO pentru energie electrică

În deceniul de dinaintea crizei energetice, prețurile angro ale energiei electrice în Europa erau comparabile cu cele din Japonia și China sau chiar mai mici (Figura 2), iar în raport cu prețurile din SUA, de-a lungul istoriei prețurile din Europa au fost în majoritatea timpului mai mari (cu până la 40 %). Criza energetică și războiul purtat de Rusia în Ucraina au dus la o convergență a prețurilor între Europa și Asia. Prețurile din SUA, datorită producției interne abundente de gaze, au rămas relativ mici, iar în Europa prețurile angro ale energiei electrice au devenit de 2-5 ori mai mari decât cele din SUA. Prețurile angro ale energiei electrice în Regatul Unit și Japonia au înregistrat creșteri similare. În China, prețurile energiei electrice ar putea reflecta prezența unor subvenții la scară largă înainte de 2020 (nu sunt disponibile date mai recente).

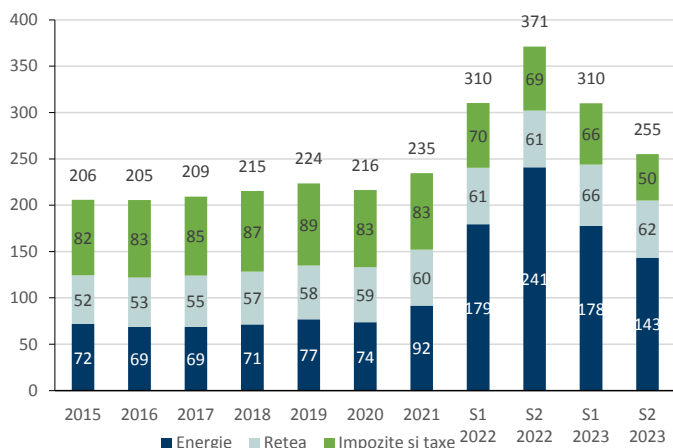
Figura 2: Comparație între prețurile angro medii lunare ale energiei electrice pentru ziua următoare în UE, SUA, Regatul Unit, Japonia și China (EUR₂₀₂₁/MWh⁴)

Sursa: Trinomics et al. (2023), pe baza datelor furnizate de S&P Platts, ENTSO pentru energie electrică, JEPX, AIE, CEIC

După o perioadă prelungită de relativă stabilitate (2010-2019), **prețurile cu amănuntul ale energiei electrice** au început să crească semnificativ în 2021, ca răspuns la creșterea prețurilor angro (Figura 3). În mod normal, prețurile cu amănuntul sunt mai mari decât prețurile angro, dar începând cu sfârșitul anului 2021 acestea au fost mai mici decât prețurile de pe piața angro în momentele de creșteri puternice ale prețurilor de pe perioada crizei (de exemplu, imediat după invadarea Ucrainei și în vara anului 2022).

Figura 3: Compoziția prețurilor medii ponderate cu amănuntul ale energiei electrice pentru consumatorii casnici în UE-27 (EUR/MWh)

Sursa: Trinomics et al. (2023), pe baza datelor furnizate de Eurostat, VaasaETT

Motivul acestui lucru a fost creșterea rapidă și semnificativă a prețurilor angro, ceea ce indică necesitatea de a găsi un echilibru între cerere și ofertă. Pe de altă parte, transferul acestei creșteri în prețurile cu amănuntul a reflectat situația de pe piața a comercianților cu amănuntul și a fost redus de strategiile lor de aprovizionare (de exemplu, contracte pe termen lung și alte

⁴ Toate prețurile au fost convertite în EUR 2021.

operațiuni de acoperire a prețurilor împotriva riscurilor), de structura contractelor din statele membre (contracte cu preț dinamic față de contracte cu preț fix), de nivelul concurenței cu amănuntul și de intervențiile publice⁵. Prețurile medii cu amănuntul ale energiei electrice din UE au început să crească cu aproximativ șase luni mai târziu decât prețurile angro, spre sfârșitul anului 2021. Ele au atins cel mai înalt nivel în octombrie 2022 și au scăzut în 2023 ca urmare a scăderii prețurilor angro.

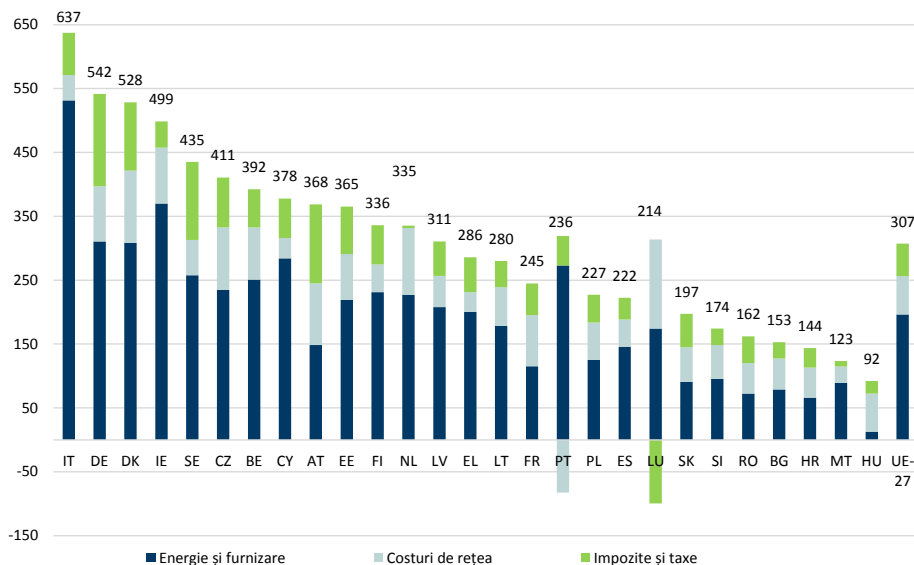
În ceea ce privește componentele prețului energiei electrice (costurile energiei, taxele de rețea, impozitele și taxele), creșterea prețului cu amănuntul al energiei electrice în perioada 2021-2022 a fost determinată de creșteri la nivelul componentei reprezentate de costul energiei (în principal creșterea prețurilor angro, dar și a marjelor de profit practicate de furnizorii de energie) și, într-o măsură mult mai mică, de taxa pe valoarea adăugată (TVA). Taxele de rețea au rămas stabile, iar impozitele pe energie au scăzut ușor în aceeași perioadă, reflectând un răspuns de politică cu caracter temporar la criză.

Concret, prețul mediu cu amănuntul al energiei electrice în UE-27 a crescut cu 9 % (+ 19 EUR/MWh) între 2020 și 2021, ajungând la 235 EUR/MWh. În prima jumătate a anului 2022, prețurile au urcat la 310 EUR/MWh (+ 32 %), iar în a doua jumătate a anului 2022, la 371 EUR/MWh (+ 20 %). În prima jumătate a anului 2023, în urma scăderii de pe piețele angro, prețurile cu amănuntul au coborât din nou la 310 EUR/MWh (- 16 %). În Austria, Belgia, Danemarca, Germania, Italia și Țările de Jos, prețurile cu amănuntul ale energiei electrice au atins un vârf de peste 500 EUR/MWh.

Compoziția și nivelul prețurilor cu amănuntul pentru consumatorii casnici variază foarte mult de la un stat membru la altul (Figura 4). În ianuarie 2023, prețurile cu amănuntul ale energiei electrice pentru consumatorii casnici variaua între 637 EUR/MWh (Italia) și 92 EUR/MWh (Ungaria), cea mai mare parte a diferenței fiind atribuită în mod clar componentei energetice (bara albastră din Figura 4). Reducerile impozitelor pe energie în Lituania, Luxemburg și Țările de Jos și ale taxelor de rețea în Portugalia au făcut să scadă prețul cu amănuntul plătit efectiv de consumatorii din aceste țări, în unele cazuri scăderea fiind semnificativă. Bulgaria, Ungaria, Irlanda și Letonia au redus impozitele și taxele pe energie electrică la 0 EUR/MWh ca parte a măsurilor naționale de depășire a crizei prețurilor la energie.

⁵ A se vedea Raportul pentru 2023 privind subvențiile pentru energie în UE [COM(2023 651), 24 octombrie 2023].

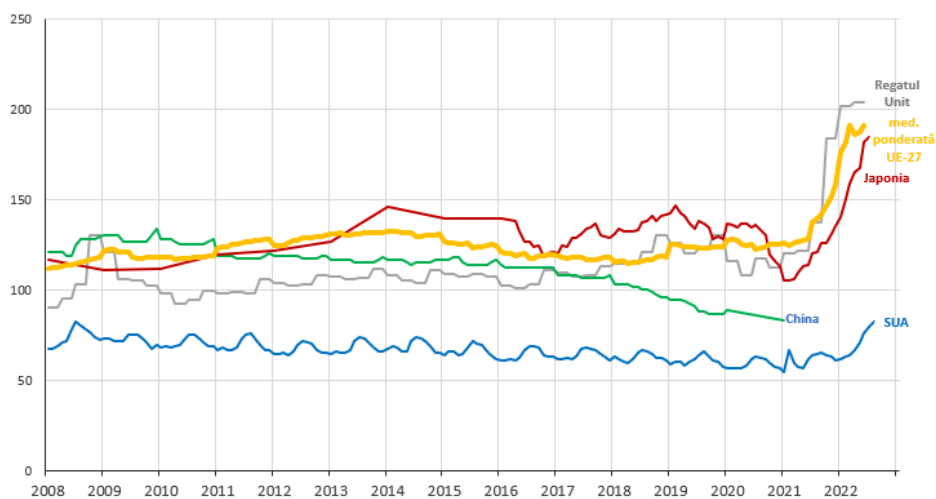
Figura 4: Prețurile energiei electrice pentru consumatorii casnici, ianuarie 2023 (EUR/MWh, cea mai reprezentativă tranșă de consum⁶)

Sursa: Trinomics et al. (2023), pe baza datelor furnizate de Eurostat, VaasaETT

Figura 5 de mai jos prezintă evoluția prețurilor cu amănuntul ale energiei electrice pentru sectorul industrial în UE, SUA, Japonia și alte țări în perioada 2008-2022. Prețurile medii cu amănuntul ale energiei electrice în sectorul industrial din Japonia și din UE-27 sunt la un nivel la fel de ridicat, în timp ce prețurile din SUA sunt semnificativ mai mici decât în UE (de aproximativ 2-3 ori mai mici). Creșterea prețurilor medii din UE și Japonia față de 2020 este evidentă. În 2022, prețurile din SUA au început să se înscrie, de asemenea, pe o tendință ascendentă, deși rămân cu mult sub nivelurile din UE. În termeni procentuali, în perioada ianuarie 2021 – iunie 2022, prețurile medii din UE (+ 231 %) și cele din SUA (+ 225 %) au crescut într-un ritm relativ similar.

Figura 5: Prețurile cu amănuntul ale energiei electrice pentru sectorul industrial în UE-27, SUA, Regatul Unit, China și Japonia (EUR₂₀₂₁/MWh⁴)

Sursa: Trinomics et al. (2023), S&P Platts, Eurostat, Departamentul Energiei din SUA, Enerdata (NBS, E-Stats, BEIS, KESIS), AIE.

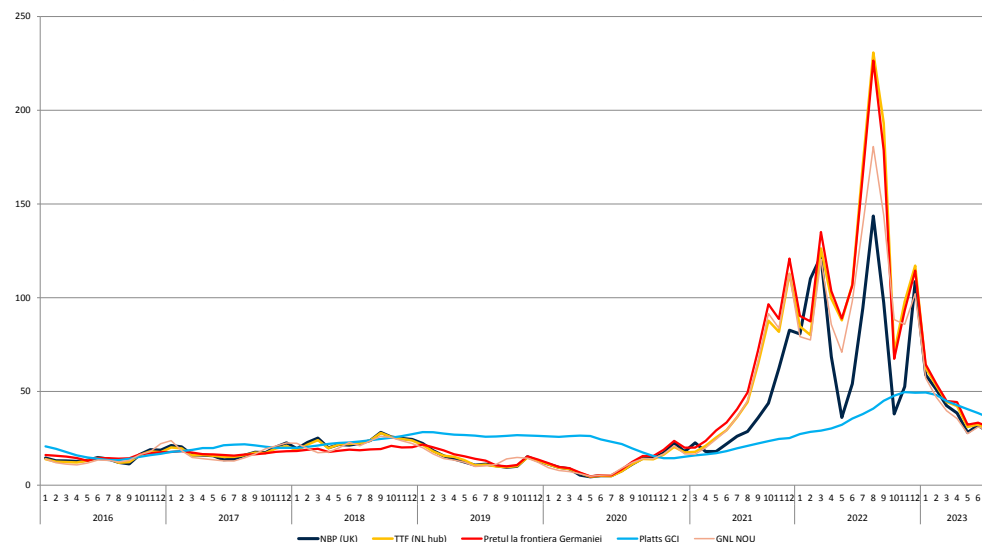
⁶ Cea mai reprezentativă tranșă de consum este definită ca fiind tranșa cu cea mai mare pondere din consumul total în orice stat membru dat. Deși tranșa DC este utilizată ca punct de referință principal pentru analiza comparativă, în unele state membre este posibil ca o altă tranșă să fie cea mai reprezentativă.

2.2. Prețurile gazelor

În intervalul istoric 2015-2020, în Europa **prețurile angro ale gazelor** au fluctuat între 5 și 30 EUR/MWh. Prețurile au scăzut la un minim istoric în 2019 și 2020 (sub 5 EUR/MWh în mai-iulie 2020), când iarna relativ blândă și măsurile restrictive impuse în contextul pandemiei de COVID-19 au făcut să scadă cererea de gaze. Creșterea cererii de gaze în perioada de redresare post-pandemică a început să determine o creștere a prețurilor gazelor începând cu jumătatea anului 2021. Până în decembrie 2021, creșterea cererii de gaze în Europa și Asia, cuplată cu reducerea exporturilor de gaze din Rusia și cu golirea aproape în totalitate a instalațiilor de înmagazinare deținute de Gazprom în Europa⁷, crease deja tensiuni pe piețele europene ale gazelor și determinase creșterea prețurilor angro până la 113 EUR/MWh, de peste 3,5 ori mai mult decât valorile din intervalul istoric (Figura 6).

Apoi, în martie 2022, invadarea Ucrainei de către Rusia a făcut ca prețurile gazelor să atingă un nou vârf, de 127 EUR/MWh. Piața gazelor a devenit extrem de volatilă din cauza riscurilor geopolitice și a întreruperii aprovizionării cu gaze a Europei de către Rusia. Valurile de căldură din timpul verii, deficitul de apă, producția redusă de energie electrică din surse regenerabile și nucleare și reumplerea instalațiilor de înmagazinare au dus la creșterea cererii de gaze. În același timp, cantitatea de gaze furnizate Europei de către Rusia scăzuse puternic și existau incertitudini cu privire la posibilitatea aprovizionării sporite cu GNL⁸. Acest lucru a determinat creșterea prețurilor pentru luna următoare ale gazelor până la o valoare fără precedent, de 320 EUR/MWh la sfârșitul lunii august 2022, în pofida unei creșteri puternice a importurilor de GNL.

Figura 6: Selecție de prețuri angro ale gazelor în Europa, prețuri nominale (EUR/MWh)

Sursa: Trinomics et al (2023), pe baza datelor furnizate de S&P Platts, EnergyMarketPrice, BAFA, Eurostat Comext

Începând din aprilie 2022, divergența înregistrată între prețurile spot de pe platformele naționale de comercializare a gazelor din Europa este considerabilă, tendință care nu fost

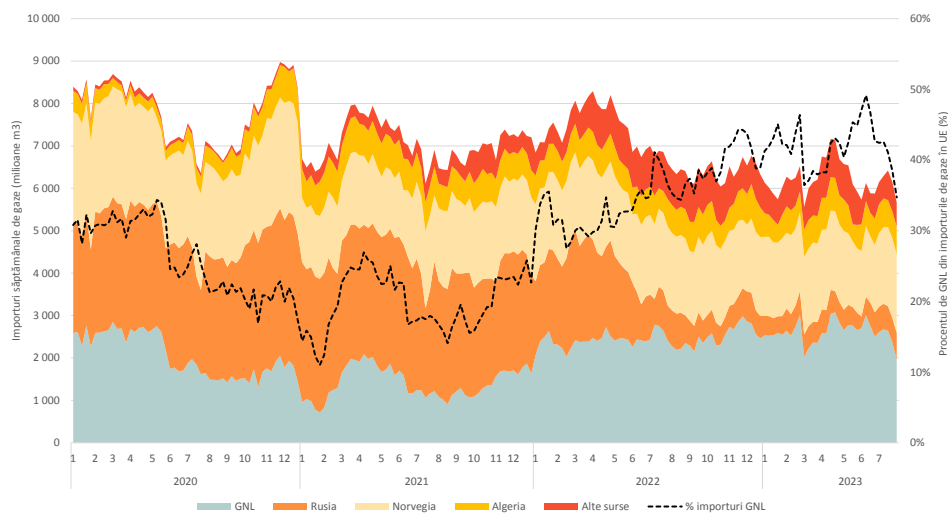
⁷ Gazprom nu a realimentat instalațiile de înmagazinare a gazelor deținute de filialele sale din Europa și nu a oferit livrări spot de gaze pentru a satisface creșterea cererii pe piața europeană și mondială a gazelor, ceea ce poate să fi contribuit la tensiunile de pe piețele gazelor. Alte instalații de înmagazinare nu au fost realimentate integral din cauza prețurilor ridicate ale gazelor din timpul verii.

⁸ La 8 iunie 2022, un incendiu la o instalație de lichefiere GNL din Freeport, SUA, a determinat închiderea instalației și a redus capacitatea SUA de a exporta GNL cu aproximativ 20 de miliarde de metri cubi pe an. În paralel, din cauza blocajelor de infrastructură din nord-vestul Europei (regazeificarea limitată a GNL și capacitatea transfrontalieră limitată a conductelor) cantitățile sporite de GNL furnizat erau împiedicate să ajungă pe principalele piețe din UE.

observată în cei zece ani anteriori. Prețurile gazelor sunt semnificativ mai mici în platformele conectate direct la capacitatea de import de GNL (de exemplu în Regatul Unit, Franța, Belgia și Spania) decât în statele membre care nu au acces direct la terminale GNL (cel mai semnificativ fiind, la momentul respectiv, Germania).

Pentru a înlocui gazul rusesc, Europa s-a îndreptat către gazul natural lichefiat (GNL), importat în special din SUA (Figura 7) și completat de creșterea importurilor prin gazoducte din Norvegia, Regatul Unit și Azerbaidjan.

Figura 7: Importuri săptămânale de gaze naturale în UE (2020-iulie 2023, prin gazoducte și ca GNL)

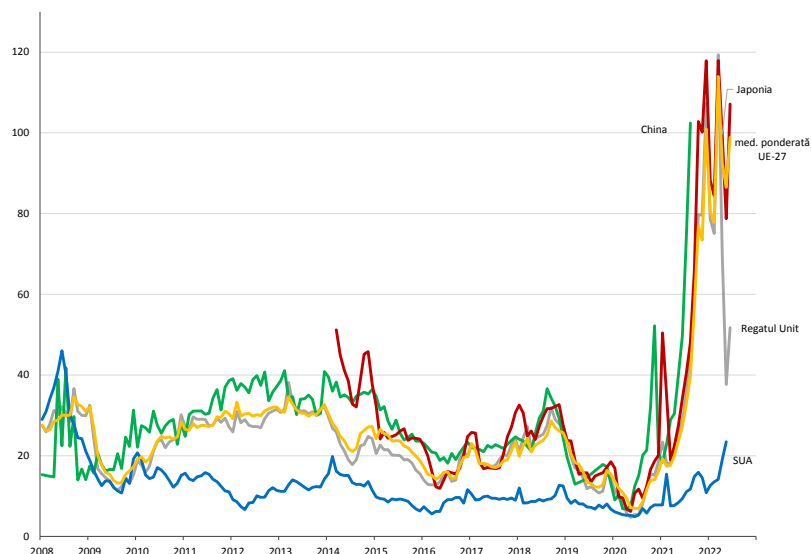
Sursa: Trinomics et al. (2023), pe baza datelor furnizate de ENTSO de gaze, Brueghel

Importurile de GNL au crescut de la un nivel foarte mic în timpul pandemiei de COVID-19 până la niveluri record în 2022, cu 73 % mai mari decât în 2021. În septembrie 2023, ponderea GNL în importurile de gaze ale Uniunii Europene ajunsese la peste 40 %, de la mai puțin de 20 % în 2021. Acest lucru, împreună cu eforturile UE de reducere a cererii și cu scăderea consumului de gaze din Asia, a permis Europei să reumple instalațiile de înmagazinare a gazelor înainte de iarna 2022/2023 și să atingă obiectivele prevăzute în Regulamentul privind înmagazinarea gazelor⁹.

Pe piețele europene angro, prețurile gazelor au fost întotdeauna mai mari decât în principalele țări exportatoare de gaze (Canada, Norvegia, Rusia și SUA), fiind comparabile cu cele din alte economii ale G20. Creșterea exponențială a prețurilor gazelor a avut un impact profund atât în Europa, cât și în alte țări importatoare de gaze (Figura 8), în timp ce în țările producătoare de gaze prețurile nu s-au modificat atât de drastic.

⁹ [EUR-Lex - 02022R1032-20220630 - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1032/oj).

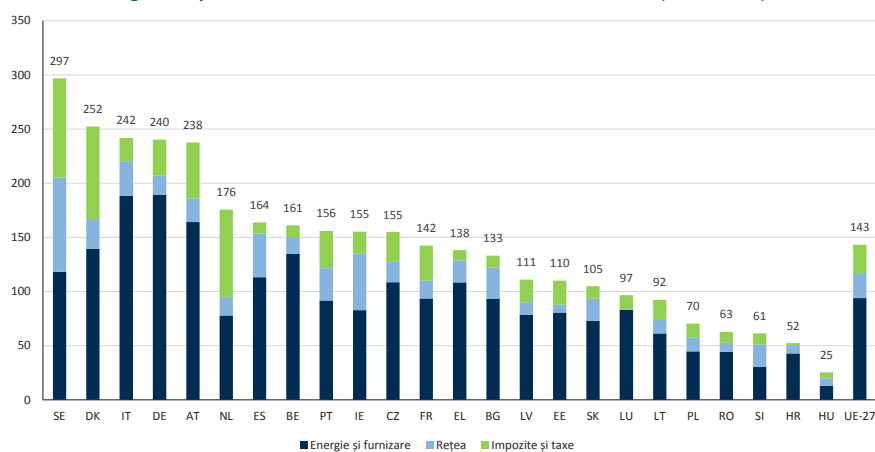
Figura 8: Prețurile angro ale gazelor pentru ziua următoare în UE (medie ponderată), China, Japonia, Regatul Unit și SUA (EUR₂₀₂₁/MWh⁴)

Sursa: Trinomics et al, pe baza datelor furnizate de S&P Platts

Prețurile cu amănuntul ale gazelor sunt determinate în principal de prețurile angro ale gazelor, dar modificările din 2021 și 2022 s-au reflectat în mod diferit (ca magnitudine și viteză a transferului) de la un stat membru la altul (Figura 9). Acest lucru se explică în principal prin diferențele între tipul și nivelul de ambiție al măsurilor naționale de atenuare a crizei, dar și prin structura contractelor încheiate de statele membre (diferite ca durată) și prin strategiile diferite ale comercianților cu amănuntul în materie de achiziționare a gazelor (contracte pe termen lung, acoperirea prețurilor împotriva riscurilor).

Figura 9: Prețurile medii ale gazelor pentru consumatorii casnici din UE în ianuarie 2023 (EUR/MWh)

Sursa: Trinomics et al. (2023), pe baza datelor furnizate de VaasaETT

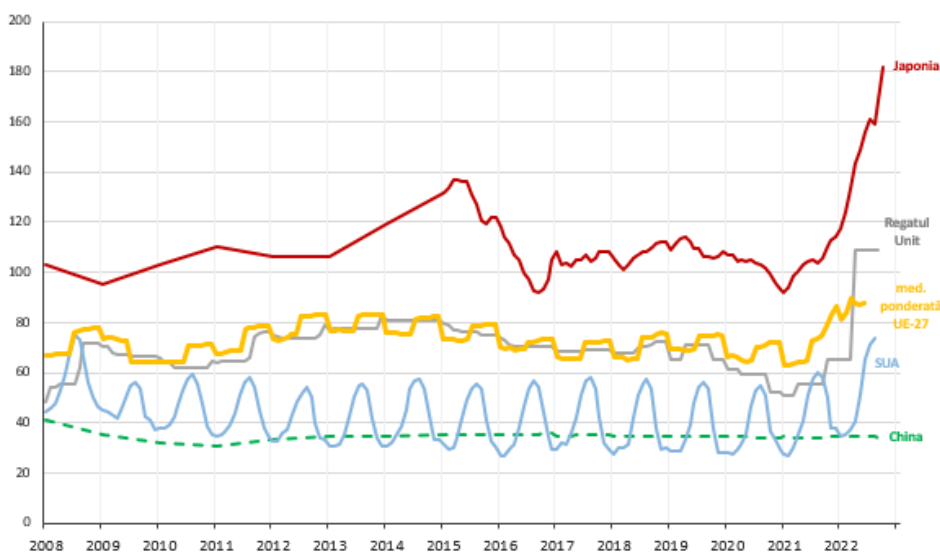
Prețurile medii cu amănuntul ale gazelor naturale pentru consumatorii casnici din UE au crescut de la 68 EUR/MWh în 2021 la 143 EUR/MWh în ianuarie 2023. Dincolo de prețul mediu din UE, între statele membre existau diferențe semnificative - raportul dintre prețul cel mai mare și cel mai mic crescuse de la 3,5 în 2021 la peste 10 în 2023.

Din cauza crizei, s-a modificat semnificativ ponderea relativă a costurilor energiei, a taxelor de rețea și, respectiv, a impozitelor și taxelor în prețurile gazelor pentru consumatorii casnici. Componenta costurilor energiei (prețul angro plus marja de profit) reprezenta 44 % din prețul

cu amănuntul în 2021, dar a ajuns la 66 % în 2023. Ponderea componentei reprezentate de taxele de rețea a scăzut de la 23 % (2021) la 16 % (2023). Ponderea impozitelor, a taxelor și a TVA-ului a crescut de la 28 % în 2010 la 34 % în 2021, dar ulterior a scăzut semnificativ, ajungând la 18 % în 2023 ca urmare a intervențiilor guvernelor în stabilirea prețurilor cu amănuntul.

În sectorul industrial, prețurile cu amănuntul ale gazelor sunt semnificativ mai mari în UE decât în SUA și în alte țări producătoare de gaze, cu toate că și în acestea prețurile au crescut în 2021 și 2022. Prețurile din Regatul Unit și media UE sunt foarte similare, deși au fost oarecum divergente în 2022 ca urmare a faptului că Regatul Unit are acces mai ușor la GNL, precum și producție internă de gaze. În sectorul industrial din China și Japonia, prețurile gazelor au fost mai mari în trecut, din cauza prețurilor angro mai mari înregistrate în aceste țări și a dependenței de livrările de GNL.

Figura 10: Prețurile cu amănuntul ale gazelor naturale pentru sectorul industrial în UE și într-o serie de țări (EUR₂₀₂₁/MWh⁴)

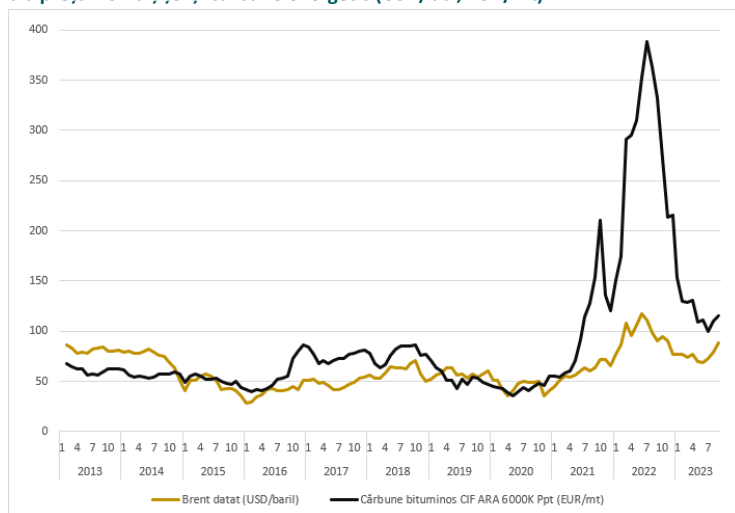

Sursa: Trinomics et al (2023), pe baza datelor furnizate de Eurostat, Departamentul Energiei din SUA, Enerdata (BEIS, NBS)

2.3. Petrolul și cărbunele

În ultimii ani s-au înregistrat noi episoade de volatilitate și în ceea ce privește **prețurile țițeiului**, care au scăzut la mai puțin de 20 USD/baril (dated Brent) în aprilie 2020, din cauza cererii semnificativ diminuate și a ofertei excesive din primele luni de măsuri restrictive impuse în contextul pandemiei de COVID-19. Prețurile țițeiului au început să crească în paralel cu redresarea economică și cu relaxarea restricțiilor de călătorie impuse ca urmare a pandemiei, atingând un vârf de 130 USD/baril în martie 2022. De atunci, prețurile au scăzut sub 80 USD/baril, în pofida scăderii producției OPEC+ și a tensiunilor și conflictelor geopolitice din Orientul Apropiat și Orientul Mijlociu, în principal datorită creșterii producției din SUA și consumului relativ scăzut din Asia (Figura 11).

Figura 11: Media lunară a prețurilor la țiței și cărbune energetic (USD/bbl; EUR/mt)

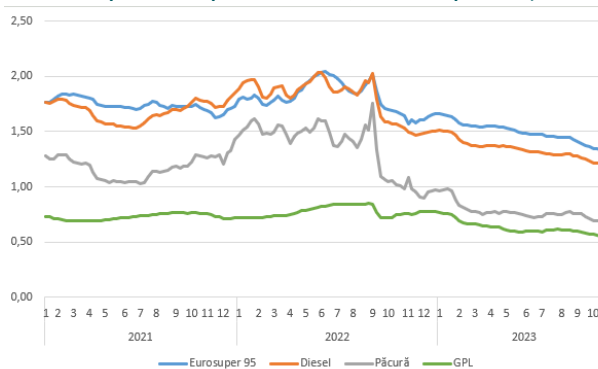

Sursa: DG ENER ENERScope, pe baza informațiilor din baza de date a Observatorului pieței energiei

Prețurile **cărbunelui** au crescut de asemenea semnificativ din septembrie 2020, de la aproximativ 50 EUR/tonă la peste 380 EUR/tonă în iulie 2022, ca urmare a creșterii cererii post-pandemice, a problemelor legate de generarea de energie nucleară și a tranziției de la gaz la cărbune în producerea energiei electrice. De atunci, prețurile cărbunelui s-au stabilizat la niveluri mai mici, încheind prima jumătate a anului 2023 la 111 EUR/tonă.

Per ansamblu, prețurile cu amănuntul ale **produselor petroliere** (Figura 12) au urmat tendința prețurilor țițeiului și au scăzut semnificativ după toamna anului 2022. Motorina și păcura au înregistrat creșteri mai mari ale prețurilor, în principal din cauza restrângerii capacității rafinării din toată lumea.

Figura 12: Prețurile medii de consum ale produselor petroliere în UE, inclusiv impozitele și taxele (EUR/litru)

Sursa: DG ENER ENERScope, pe baza informațiilor din baza de date a Observatorului pieței energiei

Facilitățile fiscale cu caracter temporar și alte forme de subvenții acordate în mai multe state membre au atenuat doar parțial creșterea prețurilor combustibililor. Prețurile cu amănuntul ale motorinei au atins niveluri de vârf în majoritatea statelor membre în martie 2022, dar până în decembrie 2022 au scăzut ca urmare a acordării de avantaje fiscale și a altor măsuri de sprijin cu caracter temporar. După expirarea acestor măsuri temporare, în septembrie 2023 prețurile motorinei au crescut din nou în majoritatea statelor membre, dar au rămas în general mai mici decât vârfurile atinse în timpul crizei.

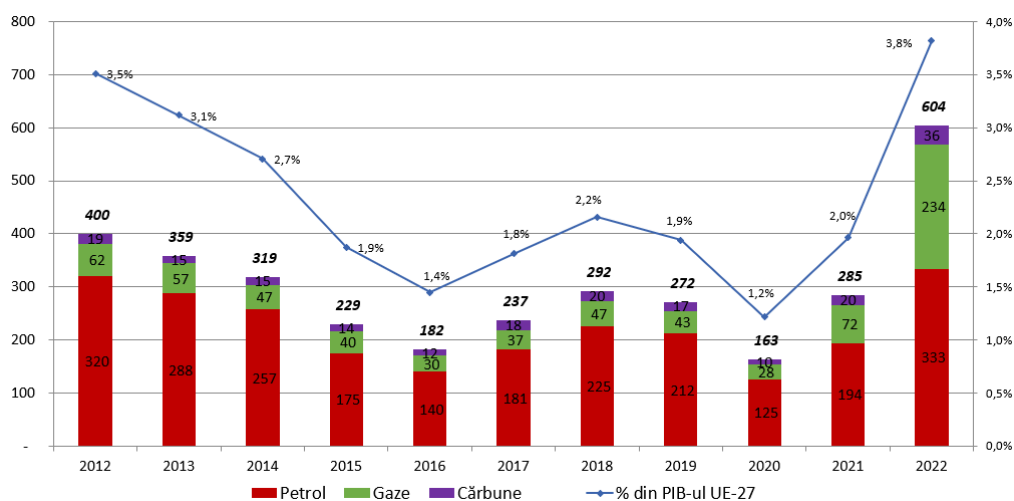
3. TENDINȚE ALE COSTURILOR ENERGIEI

3.1. Costurile UE aferente importului de energie

Costurile UE aferente importului de energie au scăzut la 163 de miliarde EUR în 2020 din cauza impactului pandemiei de COVID-19 (Figura 13), crescând din nou la 285 de miliarde EUR în 2021. În 2022, ele au atins o valoare fără precedent, de 604 miliarde EUR (3,8 % din PIB-ul UE-27). Creșterea din 2021 a fost determinată de prețurile petrolului (importurile de petrol reprezentând 69 % din costurile totale aferente importului), în timp ce în 2022 creșterea costurilor UE aferente importului au fost determinate atât de prețul petrolului, cât și de cel al gazelor.

Scăderea din 2020 a costurilor aferente importului de energie la 1 % din PIB și creșterea bruscă din 2021 și 2022 până la aproape 4 % din PIB arată cât de mult este influențată creșterea de prețurile combustibililor fosili și cât de mult a contribuit costul mai scăzut al importului de energie din timpul pandemiei la evitarea unei recesiuni severe în economiile UE. În ciuda prețurilor mai mici, costurile din 2023 ale importului de energie ar putea fi totuși foarte semnificative la scară istorică – deși sunt mult mai mici decât în 2022 – și ar putea frâna creșterea economică a Europei.

Figura 13: Costurile estimate ale UE aferente importului de energie 2014-2022 (miliarde EUR; % din PIB-ul UE)

Sursa: Trinomics, DG ENER, pe baza datelor furnizate de Eurostat Comext

Cu alte cuvinte, dacă tranziția către o energie cu emisii scăzute de dioxid de carbon ar fi fost accelerată înainte de criză, UE ar fi avut mai puțini combustibili fosili în mixul energetic (contribuția acestora era încă de 69 % în 2021), iar impactul prețurilor volatile ale energiei ar fi fost mult mai mic.

3.2. Cheltuielile cu energia ale consumatorilor casnici

Cheltuielile cu energia ale consumatorilor casnici din Europa (determinate de prețurile cu amănuntul și de consumul gospodăriilor) au scăzut pentru toate nivelurile de venituri între 2012 și jumătatea anului 2021, când tendința a fost inversată de criza energetică. În 2020¹⁰,

¹⁰ Cele mai recente date disponibile din ancheta bugetelor de familie.

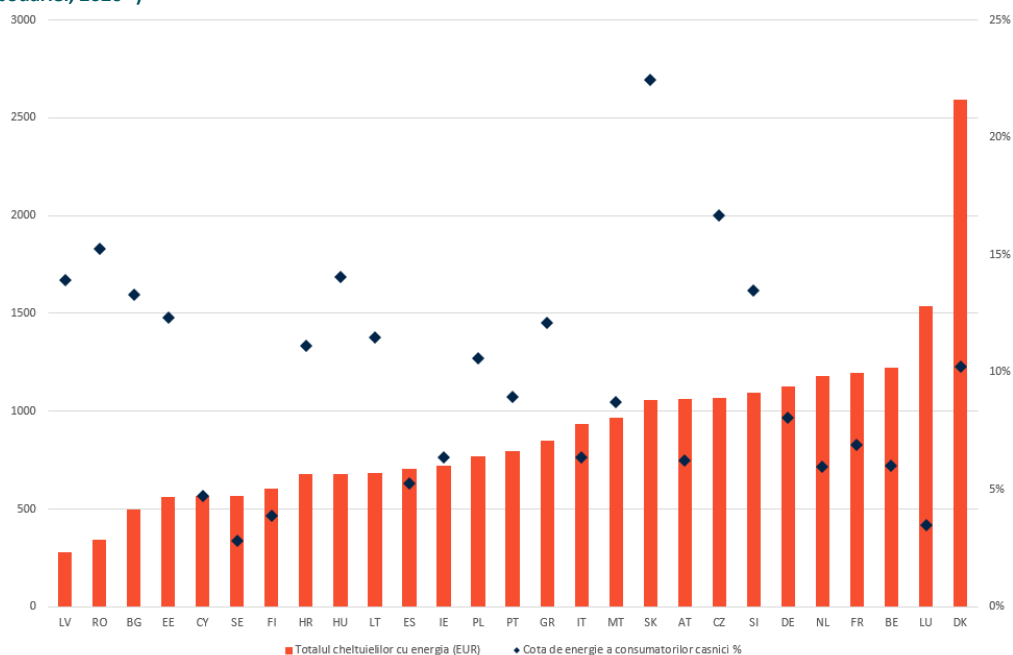
consumatorii casnici europeni cu venituri mici¹¹ au cheltuit pentru energie, în medie, 7,8 % (953 EUR) din bugetul lor total. Consumatorii casnici cu venituri medii inferioare și medii tind să cheltuiască mai mult pentru energie ca valoare absolută, însă aceste cheltuieli reprezintă o pondere mai mică din bugetul gospodăriei. În 2020, acești consumatori casnici au cheltuit pentru energie 7,2 % și, respectiv, 6,4 % din bugetul lor total (în scădere de la 7,6 % și 6,9 % în 2010).

Creșterea prețurilor energiei, în special în a doua jumătate a anului 2021 și în cursul anului 2022, a determinat cheltuieli cu energia mai mari decât de obicei pentru consumatorii casnici europeni (Figura 14), unui număr tot mai mare dintre aceștia fiindu-le dificil să își satisfacă nevoile energetice. Creșterile din 2022 ale costurilor cu energia au afectat în mod disproporționat consumatorii casnici cei mai vulnerabili. În toate statele membre ale UE, cheltuielile cu energia ale consumatorilor casnici cu venituri mici au crescut, conform estimărilor, la 12 % între 2020 și 2022.

Această creștere a fost determinată în principal de prețurile gazelor naturale, ale combustibililor lichizi și ale energiei electrice și nu a putut fi contrabalansată de eforturile depuse pentru reducerea consumului de energie. Măsurile naționale de sprijinire a cheltuielilor cu energia suportate de consumatorii casnici au contribuit la atenuarea impactului crizei energetice, însă foarte adesea aceste măsuri (de exemplu, scăderea cotelor de TVA) nu s-au adresat în mod specific consumatorilor casnici cei mai vulnerabili.

¹¹ În prezentul raport, consumatorii casnici aflați în primul decil al veniturilor sunt definiți ca fiind consumatori casnici cu venituri mici; cei cu venituri mici spre medii sunt cei aflați în al treilea decil al veniturilor, iar al cincilea decil al veniturilor este utilizat ca reprezentare a consumatorilor casnici cu venituri medii. Pentru statele membre în care sunt disponibile numai date la nivel de quintilă se utilizează prima, a doua și, respectiv, a treia quintilă a veniturilor.

Figura 14: Cheltuielile cu energia ale consumatorilor casnici cu venituri mici (ca valoare absolută și ca procentaj din bugetul total al gospodăriei, 2020¹²)

Sursa: Trinomics et al, pe baza colectării de date ad-hoc privind cheltuielile de consum ale gospodăriilor

Situația consumatorilor casnici a variat substanțial de la un stat membru al UE la altul, atât în ceea ce privește cheltuielile absolute, cât și ponderea acestora în cheltuielile totale.

- În termeni relativi, consumatorii casnici cu cele mai mici venituri au cheltuit pentru energie peste 20 % din bugetul gospodăriei în Slovacia și mai puțin de 5 % din buget în Suedia și Luxemburg.
- În termeni absoluți, consumatorii casnici cu cele mai mici venituri au cheltuit mai puțin de 500 EUR pentru produse energetice în Letonia și România, în timp ce în Luxemburg au cheltuit peste 1 500 EUR, iar în Danemarca – peste 2 500 EUR.

În ceea ce privește opțiunile consumatorilor, energia electrică a continuat să fie cel mai costisitor purtător de energie în 2022 (252 EUR/MWh) (Tabelul 1). Prin comparație, au fost mai ieftine gazele naturale (86 EUR/MWh în 2022) și combustibilii pe bază de petrol (între 140 și 203 EUR/MWh). Chiar și atunci când se ține seama de faptul că pompele de căldură sunt semnificativ mai eficiente decât instalațiile de încălzire care folosesc păcură sau gaze¹³, diferența dintre prețul gazelor și cel al energiei electrice ar putea încetini electrificarea încălzirii și răcirii consumatorilor casnici.

Tabelul 1: Comparație între diversele opțiuni energetice ale consumatorilor casnici din UE, pe MWh

Energie electrică (DC)	Gaze (D2)	Benzină	Motorină	Păcură
------------------------	-----------	---------	----------	--------

¹² Datele se referă la următorii ani: Portugalia (2010), Suedia (2012), Irlanda (2015), Malta (2015), Țările de Jos (2015), Cipru (2016), Estonia (2016), Finlanda (2016), Lituania (2016), Spania (2017), Franța (2017), Germania (2018), Danemarca (2018), Slovenia (2018), Croația (2019), Letonia (2019), România (2019), Slovacia (2019). Pentru toate celelalte state au fost disponibile date privind anul 2020. Media UE în 2020 se bazează pe datele privind cheltuielile provenite de la statele membre care au raportat date pentru 2020 și care au precizat numărul de consumatori casnici cuprinși în anchetă. Acestea sunt Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Ungaria, Italia și Luxemburg. Media a fost ponderată în funcție de numărul consumatorilor casnici.

¹³ A se vedea, de exemplu: <https://www.technologyreview.com/2023/02/14/1068582/everything-you-need-to-know-about-heat-pumps>.

Componentă	Preț 2022 (EUR/MWh)	Pondere în 2022	Preț 2022 (EUR/MWh)	Pondere în 2022	Preț 2022 (EUR/MWh)	Pondere în 2022	Preț 2022 (EUR/MWh)	Pondere în 2022	Preț 2022 (EUR/MWh)	Pondere în 2022
Energie	111	44 %	41	48 %	109	54 %	109	60 %	105	75 %
Rețea	80	32 %	21	25 %						
Taxe	59	24 %	23	27 %	94	46 %	74	40 %	35	25 %
Total	252		86		203	100 %	183	100 %	140	100 %

Sursa: Eurostat; pentru energia electrică NRG_PC_204 și NRG_PC_204_C, date privind primul semestru; pentru gaze NRG_PC_202 și NRG_PC_202_C, date privind primul semestru; DG ENER, Weekly Oil Bulletin (Buletin petrolier săptămânal) (pentru produsele petroliere), date privind 2022. Conversia benzinei în MWh s-a realizat utilizând factorul 1 000 l = 8,9 MWh. Conversia motorinei și a păcurii în MWh s-a realizat utilizând factorul 1 000 l = 10 MWh.

3.3. Costurile aferente energiei în sectorul industrial

Deși este esențială pentru activitatea economică, energia are un rol din ce în ce mai modest în costurile producției industriale din Europa. Pentru întreprinderile europene medii (Tabelul 2), costurile energiei au reprezentat 1,7 % din costurile de producție în 2019¹⁴, în scădere de la 2,3 % în 2010. În această perioadă, principalul factor determinant al scăderii costurilor cu energia a fost creșterea eficienței energetice. Tranziția la un alt combustibil (de exemplu, de la păcură la gaze sau de la gaze la energie electrică) a avut un rol mai puțin important.

Tabelul 2: Ponderea costurilor energiei în toate sectoarele industriale în 2019

Ponderea energiei în costurile de producție	
<i>Întreprinderi europene medii</i>	1,7 %
Industria prelucrătoare	
<i>Calculatoare și electronice</i>	0,6 %
<i>Produse farmaceutice</i>	0,9 %
<i>Fier și oțel</i>	6,1 %
<i>Metale neferoase</i>	3,0 %
<i>Materiale de construcții din argilă</i>	9,0 %
<i>Ciment, var și ipsos</i>	13,4 %
Sectoare din afara industriei prelucrătoare	
<i>Industria extractivă</i>	4,7 %
<i>Construcții</i>	1,0 %
<i>Comerț cu ridicata și cu amănuntul</i>	0,2 %
<i>Transport terestru</i>	34,1 %
<i>Transport aerian</i>	29,2 %
<i>Unități de cazare și restaurante</i>	2,1 %
<i>Informații și comunicații</i>	0,4 %

Sursa: (2022), pe baza Eurostat și a unor date ad-hoc puternic agregate privind costurile energiei în sectorul industrial.

Ponderea costurilor energiei în costurile de producție este mai importantă în cazul industriilor energointensive. În cele mai energointensive subsectoare, ponderea energiei în costurile de producție poate atinge niveluri foarte înalte, mai ales în cazul *îngrășămintelor* (71 %), al *feroaliajelor și siliciului* (38 %), al *aluminiului primar* (34 %), al *ceramicii* (37 %), al *sticlei pentru recipiente* (23 %) și al *zincului* (22 %). Cele mai recente date disponibile¹⁵ sugerează

¹⁴ La momentul redactării prezentei (octombrie 2023), sunt disponibile date complete și fiabile privind prețurile și costurile energiei în industria UE doar până în 2019, pentru 2020 și 2021 fiind disponibile date parțiale.

¹⁵ Pe baza datelor culese în 2022 din răspunsurile oferite la un chestionar ascendent de către 60 de instalații din 6 sectoare industriale.

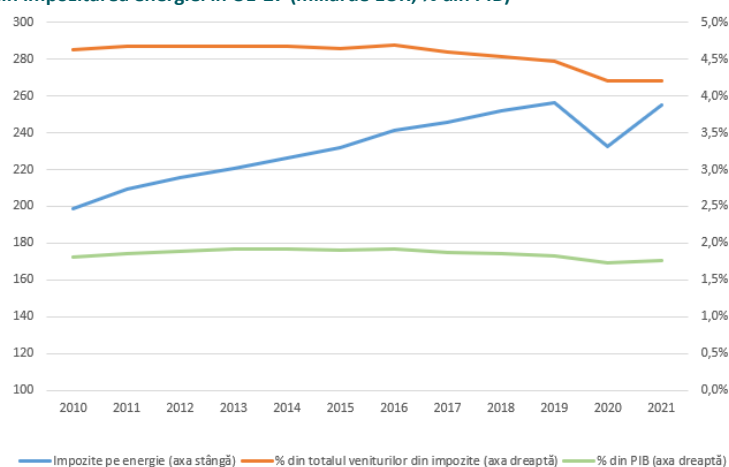
că, între 2021 și primul trimestru al anului 2022, ponderea medie a costurilor energiei în aceste sectoare este posibil să fi crescut cu 20-55 %. În sectorul *îngrășămintelor*, care utilizează gaze naturale atât ca materie primă, cât și ca sursă de energie, costurile energiei pot să fi ajuns până la 90 % din costurile de producție în perioada respectivă.

În context internațional, sectoarele industriei prelucrătoare din unele țări G20 din afara UE beneficiază adesea de costuri mai mici ale energiei, datorită: (i) accesului la surse interne abundente de energie; (ii) lipsei unor politici stricte în domeniul energiei curate și al climei sau (iii) subvențiilor pentru energie și altor măsuri de sprijin guvernamental. Acest lucru sugerează că industria europeană trebuie să depună în continuare eforturi pentru îmbunătățirea eficienței energetice și pentru decarbonizare, ceea ce ar putea ajuta la reducerea dependenței de importurile de combustibili fosili și la micșorarea diferențelor în ceea ce privește prețul energiei față de partenerii comerciali internaționali.

3.4. Impozitarea energiei

Impozitele pe energie – atât pe producție, cât și pe consum – asigură venituri semnificative la bugetele statelor membre ale UE. Veniturile din impozitele pe energie au fost stabile în perioada 2010-2019, ridicându-se în medie la 1,88 % din PIB, însă în timpul pandemiei de COVID-19 scăderea prețurilor energiei și reducerea consumului au făcut ca ponderea să scadă la 1,74 % din PIB. Datele disponibile pentru 2021 indică o creștere a impozitelor pe energie colectate de statele membre, acestea însumând 255 de miliarde EUR sau 1,76 % din PIB-ul UE și 4,2 % din totalul veniturilor fiscale (Figura 15).

Figura 15: Veniturile din impozitarea energiei în UE-27 (miliarde EUR; % din PIB)

Sursa: Trinomics et al., pe baza datelor furnizate de Eurostat (env_ac_tax)

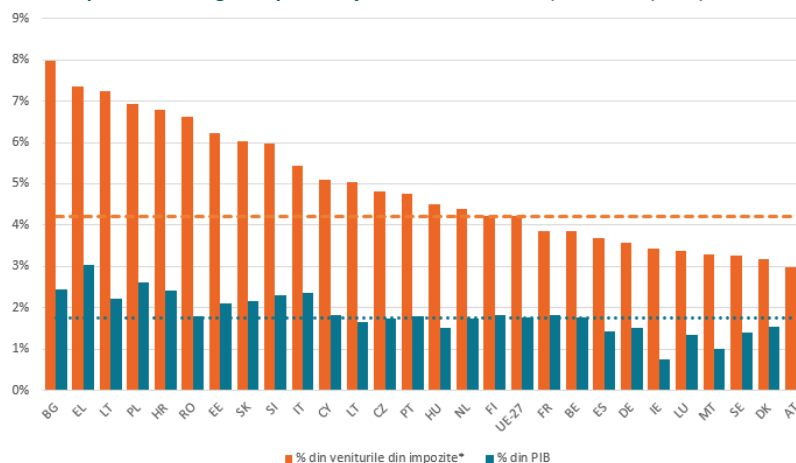
*: Procentajul veniturilor totale din impozite și contribuții sociale (incluzând contribuțiile sociale imputate).

Rolul impozitelor pe energie în veniturile publice variază semnificativ de la un stat membru la altul. În Bulgaria, impozitele pe energie au constituit 8 % din totalul veniturilor fiscale în 2021, în timp ce în Austria ponderea lor a fost de doar 2,9 % (Figura 16). În raport cu PIB-ul, cele mai mari venituri din impozitarea energiei s-au înregistrat în Grecia (3,1 %), iar cele mai mici – în Irlanda (0,8 %). În general, statele membre cu un PIB mai mic pe cap de locuitor au o pondere mai mare a impozitelor pe energie atât în raport cu veniturile fiscale totale, cât și în raport cu PIB-ul.

În absența unor statistici oficiale finale pentru 2022, impactul crizei asupra veniturilor

obținute din impozitarea energiei în 2022 rămâne incert. Veniturile din TVA, care sunt legate de creșterea prețurilor cu amănuntul, probabil că au crescut. În schimb, scăderea cererii de energie, cuplată cu măsurile de politică prin care au scăzut temporar cotele de TVA și s-au introdus reduceri în unele state membre, a diminuat probabil veniturile din impozitele pe energie, în special în ceea ce privește accizele.

Figura 16: Veniturile din impozitarea energiei ca procentaj din veniturile fiscale și din PIB¹⁶ (2021)

Sursa: Eurostat (seria de date env_ac_tax)

*: Procentajul veniturilor totale din impozite și contribuții sociale (incluzând contribuțiile sociale imputate).

3.5. Influența prețurilor la energie asupra tehnologiilor curate – studiu de caz privind pompele de căldură

Prețurile energiei au o influență uriașă asupra atractivității financiare a alternativelor la energia din surse regenerabile și asupra tranziției energetice. Pentru a înțelege această relație, am analizat una dintre principalele măsuri pe care le pot lua consumatorii casnici pentru a-și reduce consumul de energie și emisiile: trecerea de la încălzirea pe gaz la încălzirea electrică cu ajutorul unei pompe de căldură¹⁷.

Viabilitatea înlocuirii cu pompe de căldură a centralelor cu ardere este influențată de următorii factori:

- costurile investiției;
- costurile exploatarei (de exemplu, prețul energiei electrice);
- necesarul de încălzire și temperatura fluxului apei de încălzire¹⁸.

Înainte de creșterile recente ale prețurilor la gaze, raportul mediu dintre prețul energiei electrice și cel al gazelor era de aproximativ 2,8 în UE-27, iar costurile pe durata de viață ale pompele de căldură nesubvenționate erau similare cu cele ale centralelor pe gaz. În ultimul timp însă, prețurile mari ale gazelor au făcut ca pompele de căldură să devină o alternativă semnificativ mai ieftină pe durata de viață. Având în vedere prețurile pe termen lung la gaze și

¹⁶ Cele mai recente cifre disponibile sunt pentru 2020.

¹⁷ Pe baza *Analysis of the affordability of switching to renewable heating for a standardised middle-income family in the EU* (Analiză privind accesibilitatea tranziției unei familii standard cu venituri medii din UE la încălzirea din surse regenerabile), studiu realizat de Biroul European pentru Mediu (2021).

¹⁸ Cu cât este mai mare ridicarea temperaturii, adică diferența dintre temperatura fluxului apei de încălzire și temperatura sursei de căldură (aer sau sol), cu atât este mai mic coeficientul de performanță al pompei de căldură.

energie electrică, cu ajutorul pompelor de căldură un consumator casnic tipic¹⁹ își poate reduce facturile la energie termică cu 20-25 % (economii anuale de 300-700 EUR) și își poate recupera investiția în 6-9 ani.

Un alt beneficiu al trecerii de la încălzirea cu gaz la pompele de căldură este acela că un consumator casnic mediu poate consuma cu 1 200-2 400 m³ de gaze mai puțin și își poate reduce emisiile cu 70 % pe an. Gazul suplimentar utilizat pentru generarea energiei electrice consumate de pompele de căldură adaugă mai puțin de 10 %²⁰ din această cantitate la necesarul total de gaze. Pentru a pune lucrurile în perspectivă, economiile de gaze realizate de 1 milion de pompe de căldură ar echivala cu ~ 1 % din cantitatea de gaze livrate Uniunii Europene de către Rusia în 2021.

¹⁹ Gospodărie comună de patru persoane într-o casă de 110 m². Cele patru profiluri de încălzire reprezentative au fost zonele cu climă rece (de exemplu Polonia) și moderată (de exemplu Țările de Jos), cu izolație medie sau bună a locuinței.

²⁰ Aproximativ 100 m³/an/gospodărie.

4. CONCLUZIE

În 2022, Uniunea Europeană a dat dovadă de unitate și solidaritate în răspunsul său față de criză, acționând cu hotărâre pentru depășirea acesteia. Statele membre ale UE au convenit asupra unor măsuri de creștere a transparenței în ceea ce privește formarea prețurilor pe piețele gazelor, de abordare a prețurilor excesive ale gazelor și de planificare a unor măsuri de solidaritate pentru eventualitatea unei situații de urgență în sectorul gazelor, toate acestea având un rol în calmarea piețelor europene.

Deși au scăzut semnificativ față de sfârșitul anului 2022, prețul angro al energiei electrice și cel al gazelor rămân mai ridicate decât înainte de criză, fiind încă de aproximativ două ori mai mari decât nivelurile lor istorice. Impactul creșterii prețurilor asupra facturilor la energie, în special pentru cei mai vulnerabili consumatori casnici și cele mai vulnerabile întreprinderi²¹, este încă unul considerabil. Creșterea costurilor energiei a condus la creșterea cheltuielilor cu energia suportate de consumatorii casnici cu venituri mici. În mod similar, scăderea observată anterior a ponderii costurilor energiei în industriile energointensive a încetat, iar inversarea tendinței a generat provocări semnificative în majoritatea sectoarelor industriale energointensive, în pofida rezultatelor bune pe care le-au obținut în trecut pe calea eficientizării energetice. Impactul asupra economiei UE în ansamblu a fost de asemenea substanțial, cu o creștere semnificativă a costurilor aferente importului de combustibili fosili, determinată în principal de creșterea puternică a prețurilor la gaze și petrol.

În schimb, perspectivele pieței energiei pentru 2024 s-au îmbunătățit semnificativ. La aceasta au contribuit în mod semnificativ măsurile instituite de statele membre și de Comisie pentru combaterea crizei energetice²². Cu toate acestea, scăderea cantității de gaze furnizate Europei de către Rusia prin gazoducte a cauzat tensiuni pe piețele mondiale ale gazelor, care se preconizează că vor rămâne sub presiune până în 2025, când va deveni funcțională noua capacitate de lichefiere a GNL. Totodată, în 2024 se pot materializa o serie de riscuri care pot declanșa reacții ample pe piețele energiei, cum ar fi o revenire puternică a cererii în Asia, condiții meteorologice extreme, reduceri suplimentare ale importurilor de gaze din Rusia și conflicte armate în Orientul Mijlociu și în alte zone. Pentru a aborda aceste riscuri, unele dintre măsurile de urgență introduse în 2022 au fost prelungite²³.

Criza din 2021/2022 a provocat deja schimbări de durată în aprovizionarea cu gaze a UE, gazul natural lichefiat având o pondere mult mai mare în prezent (~ 40 %). Tranziția energetică accelerată va introduce treptat noi schimbări în oferta și cererea de gaze, încă din următorul deceniu. Ar trebui utilizate din ce în ce mai mult gazele din surse regenerabile, pentru a sprijini eforturile de decarbonizare ale Uniunii Europene și pentru a obține un grad mai mare de independență față de importurile de combustibili fosili.

Adoptarea pe scară largă a tehnologiilor regenerabile și cu emisii scăzute de dioxid de carbon,

²¹ Impactul asupra IMM-urilor este detaliat în [raportul reprezentantului pentru IMM-uri: SMEs and rising energy prices - First findings & recommendations](#) (IMM-urile și creșterea prețurilor la energie - Primele constatări și recomandări).

²² Aceste măsuri vizează diversificarea ofertei, reducerea cererii, extinderea capacității de import de GNL, obligații de umplere în prealabil a instalațiilor de înmagazinare a gazelor, agregarea cererii și achiziționarea în comun, precum și măsuri de abordare a prețurilor ridicate și a volatilității (de exemplu, un mecanism de corecție a pieței și un mecanism de gestionare a volatilității prețurilor intrazilnice).

²³ <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/12/19/energy-prices-and-security-of-supply-council-agrees-to-extend-emergency-measures/>

precum și a măsurilor de eficientizare energetică, și creșterea ponderii electrificării în sectorul încălzirii și al transporturilor ar putea contribui, de asemenea, la evitarea în viitor a crizelor legate de combustibilii fosili. Se preconizează că tehnologiile de tipul pompelor de căldură și al vehiculelor electrice vor avea un rol important în protejarea bugetelor consumatorilor casnici și vor genera economii semnificative pe toată durata lor de viață. Pentru a menține competitivitatea întreprinderilor europene, industriile energointensive ar trebui să își îmbunătățească în continuare eficiența energetică, iar UE va introduce măsuri prin care să se poată beneficia de costurile mai scăzute ale energiei din surse regenerabile printr-o nouă structură a piețelor energiei electrice și asigură condiții de concurență echitabile la nivel internațional prin punerea în aplicare a unor măsuri precum mecanismul de ajustare a carbonului la frontieră.